

A photograph showing a woman with her hair in a ponytail, wearing a green jacket, looking towards the right. She is in a milking parlor, with several black and white cows visible. A red metal structure, likely part of the milking equipment, is in the foreground on the left.

Verplichte bestrijding nu echt van start

Twee op de drie melkveehouders neemt al deel aan een programma voor de aanpak van ibr. En ruim driekwart is bezig met bvd. ‘Het draagvlak om te starten met de verplichte bestrijding is groot’, stelt Jos Verstraten, woordvoerder van de stuurgroep die de aanpak van ibr en bvd voorbereidt. Vanaf 1 april moet iedere melkveehouder aan de slag. Deelname aan goedgekeurde bestrijdingsprogramma’s wordt onderdeel van de leveringsvoorwaarden van zuivelafnemers.

TEKST WICHERT KOOPMAN

van ibr en bvd

De plannen voor een nationale aanpak van de virusziekten ibr en bvd hebben een lange aanloop achter de rug. Aanvankelijk moesten de belangen in de rundvee-sector op één lijn worden gebracht. Om een officiële Europese status aan te kunnen vragen is bovendien nationale wetgeving en goedkeuring van de Europese Unie noodzakelijk. Ook dit proces kost tijd. Het opheffen van de productschappen vormde hierbij een extra vertragende factor. Zo werd de datum voor de nationale aftrap een aantal keren uitgesteld.

De voorbereiding voor de aanpak van ibr en bvd is in handen van de stuurgroep 'Voorbereiding collectieve bestrijding IBR en BVD in Nederland'. Deze bestaat uit vertegenwoordigers van de melkveehouderij en vleesveehouderij (LTO), zuivelorganisaties (NZO), kalversector (SBK), ketenorganisatie ZuivelNL en het ministerie van LNV. Ze worden ondersteund door veterinaire adviseurs. De inzet van de stuurgroep is om de wetgeving nu op 1 januari 2019 rond te hebben. Overigens zal voor-

alsnog alleen de bestrijding van ibr met wetgeving worden ondersteund. Vanwege het ontbreken van Europese wetgeving laat de overheid de bestrijding van bvd over aan de sector.

Melkveehouderij pakt door

De melkveehouderijsector wilde de overheidsaanpak niet afwachten en besloot zelf door te pakken. 'Alle zuivelbedrijven die zijn aangesloten bij de NZO, hebben in hun leveringsvoorwaarden opgenomen dat leveranciers vanaf 1 april deel moeten nemen aan een bestrijdingsroute voor ibr en bvd', vertelt stuurgroepwoordvoerder Jos Verstraten, bestuurder van de vakgroep melkveehouderij van LTO Nederland.

De verantwoordelijkheid voor de bestrijding van ibr en bvd is door de NZO neergelegd bij ZuivelNL, de ketenorganisatie van de zuivelindustrie en de melkveehouderij. 'Wij hebben de Gezondheidsdienst voor Dieren (GD) gevraagd om bestrijdingsprogramma's te ontwerpen en de uitvoering in de praktijk te

organiseren', vertelt Folkert Beekman, directeur van ZuivelNL. De stuurgroep heeft naar aanleiding van deze vraag drie routes ontwikkeld voor de aanpak van ibr en vier voor de aanpak van bvd. Deze worden uitgevoerd door GD.

Op de pagina's 21 en 35 van deze bijlage zijn de verschillende routes voor de aanpak van ibr en bvd schematisch weergegeven. Bij de bestrijding van ibr staat vaccineren centraal. Bedrijven met de status ibr-vrij en tankmelk-onverdacht zijn echter van vaccinatie vrijgesteld. De bestrijding van bvd draait om het opsporen en afvoeren van dragers. Bvd-vrije en onverdachte bedrijven kunnen volstaan met het bewaken van deze status. Twee derde van de melkveehouders neemt al deel aan een bestrijdingsprogramma voor ibr en driekwart van de bedrijven pakt bvd actief aan. Deze bedrijven kunnen direct

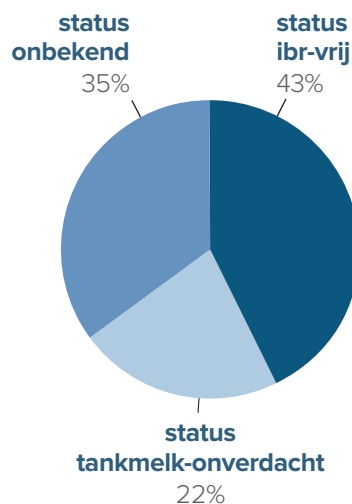
bedrijf	locatie
GD	Deventer
Lavetan	Turnhout (België)
Veterinair Laboratorium Gelderland	Epe

Tabel 1 – Overzicht van de laboratoria die zijn goedgekeurd voor het uitvoeren van diagnostisch onderzoek op ibr en bvd

instromen in de best passende route van de landelijke aanpak. Voor de uitvoering van diagnostisch onderzoek hebben veehouders op dit moment de keuze uit drie laboratoria die een toelating hebben van ZuivelNL. Deze zijn weergegeven in tabel 1. 'De laboratoria registreren alle uitslagen in een centrale database van ZuivelNL. Op basis van de gegevens in deze

Twee derde van de melkveebedrijven in een ibr-programma

Van de Nederlandse melkveehouders is ongeveer twee derde al actief aan de slag met de bestrijding van ibr. In figuur 1 is de deelname aan programma's weergegeven. Zo'n 43 procent van de bedrijven is ibr-vrij gecertificeerd en 22 procent heeft de status tankmelk-onverdacht. Van in totaal ongeveer 5500 melkveebedrijven is de status nog onbekend. De eigenaren van deze bedrijven zullen vanaf 1 april moeten gaan deelnemen aan een programma. Het percentage bedrijven dat besmet is met ibr, wordt geschat op ongeveer 15 procent. Naar schatting vaccineert 20 procent van de veehouders tegen ibr.

Figuur 1 – Ibr-status van melkveebedrijven in Nederland (bron: GD, 1 januari 2018)

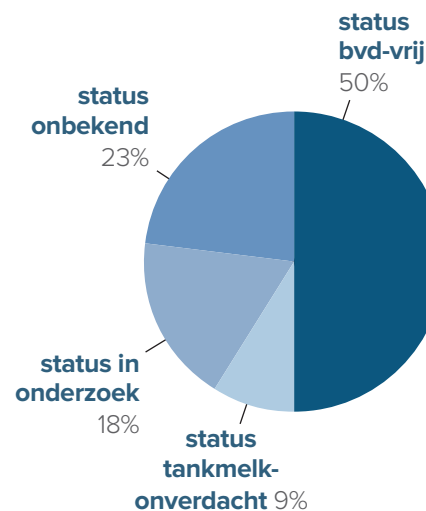

Drie op de vier melkveehouders is bezig met bvd

De belangstelling voor de deelname aan programma's voor de aanpak van bvd is de laatste jaren snel gestegen. Op dit moment is 77 procent van de melkveehouders actief met de bestrijding aan de slag. Dit is weergegeven in figuur 2. Ongeveer de helft van de bedrijven is al bvd-vrij en 9 procent heeft de status bvd-tankmelk-onverdacht. Dit betekent dat nog zo'n 3800 melkveebedrijven een onbekende status hebben. Naar schatting waart op minder dan tien procent van de bedrijven nog bvd-virus rond. Ongeveer één op de vijf veehouders vaccineert tegen bvd.

Figuur 2 – Bvd-status van melkveebedrijven in Nederland (bron: GD, 1 januari 2018)

database en aan- en afvoergegevens van dieren uit I&R worden de statussen van bedrijven door GD beheerd', legt Beekman uit.

Draagvlak voor aanpak groot

Een groot deel van de Nederlandse melkveehouders neemt al deel aan de bestaande programma's van GD (zie kaders). En volgens Linda van Duijn, rundveedierenarts bij GD, staat de telefoon roodgloeiend sinds de plannen van de zuivel bekend zijn. 'Het draagvlak voor bestrijding is heel groot', stelt ze vast. 'Veehouders zijn zich er steeds meer van bewust dat een gezonde veestapel geld oplevert en dat werken aan een hoge gezondheidsstatus een goede investering is. Het uitblijven van een collectieve aanpak voor ibr en bvd is voor alle bedrijven met een status een risico', geeft de dierenarts aan.

'Ook een groot deel van de veehouders die tot nu toe niet in actie kwamen, onderkent het belang van de bestrijding van ibr en bvd', merkt Van Duijn. 'In veel gevallen hebben ze regelgeving slechts afgewacht', denkt ze.

Nationale bestrijding van handelsbelang

De wens om collectief ibr-vrij te worden werd aanvankelijk vooral ingegeven door de belangen van de internationale veehandel. Voor de bestrijding van ibr heeft de Europese Unie wetgeving opgesteld. Landen met een nationaal bestrijdingsprogramma dat is goedgekeurd door de EU, krijgen de artikel 9-status. Als dit programma succesvol is afgerond en het virus uit een land is verbannen, kan de artikel 10-status worden aangevraagd. Nederland is, bekeken vanuit Europees perspectief, inmiddels een achterblijver als het gaat om ibr. Zo zijn veehouders in België al ruim vijf jaar bezig met de bestrijding en heeft Duitsland vorig jaar de artikel 10-status gekregen. Denemarken is al meer dan vijftien jaar officieel vrij van ibr.

Landen met een officiële status voor ibr kunnen handelspartners binnen de EU eisen opleggen bij de import van dieren. Ook de export van vee naar veel derde landen wordt gemakkelijker als een land ibr-vrij is. Daarnaast blijven de

grenzen van sommige landen op dit moment nog gesloten, omdat Nederland geen officiële ibr-status heeft. Naast een direct belang heeft een goede diergezondheid ook een indirect belang voor een exporterend land. Een hoge gezondheidsstatus ondersteunt het kwaliteitsimago van fokmateriaal en zuivel in het buitenland.

Voor de bestrijding van bvd bestaat nu nog geen wettelijk Europees kader. Toch hebben veel landen ook de uitbanning van dit virus nationaal opgepakt. Zo zijn de Scandinavische landen al lange tijd vrij en België en Duitsland hard op weg om vrij te worden. 'In de loop van dit jaar zal duidelijk worden of bvd opgenomen wordt in de EU-gezondheidsverordening. Indien dit het geval is, zal de ondersteuning van de overheid aan de bestrijding van bvd opnieuw worden overwogen', zo geeft Marian Bestelink, woordvoerder van het ministerie van LNV, aan.

Gezonde koeien, gezonde zuivel

In de tijd dat het niet lukte om een collectieve bestrijding van ibr en bvd van de grond te krijgen, kwam de dierziektebestrijding voor de zuivelindustrie in een ander daglicht te staan. De virusziekten ibr en bvd hebben geen directe link met de volksgezondheid. Maar voor het imago van zuivel is een goede diergezondheid wel van groot belang. 'In de publieke opinie komt gezonde melk van gezonde koeien. We moeten hard kunnen maken dat we ons best doen om onze dieren gezond te houden. En natuurlijk hebben we als veehouders ook zelf baat bij een gezonde veestapel', legt Jos Verstraten uit. Overigens is het niet zo dat andere sectoren vrijblijvend achteroverleunen bij de bestrijding. De Stichting Brancheorganisatie Kalversector (SBK) heeft bijvoorbeeld toegezegd dat twee jaar na de start van de landelijke campagne geen bvd-dragers meer zullen worden aangevoerd of aangehouden.

Met de keuze om voor de muziek uit te lopen neemt de zuivel een zeker risico. Melkveehouders worden verplicht met de bestrijding aan de gang te gaan, terwijl vleesveehouders nog niet in actie hoeven komen. Dit betekent ook dat de import van besmette dieren in theorie nog steeds

mogelijk is. Dit suggereert dat er gedweild wordt met de kraan open. Frederik Waldeck, rundveedierenarts bij GD, is het met deze suggestie niet eens. 'De melkveehouderij is veruit de grootste rundveesector. Vijftien van de zestien kalveren die in Nederland worden geboren, komen uit melkkoeien', geeft hij aan. 'Uit modelstudies weten we dat eenzijdige maatregelen van de melkveehouderij zorgen voor een sterke verlaging van de besmettingsdruk. En uit praktijkervaring weten we dat de circulatie van virus in de vleesveehouderij afneemt naarmate meer melkveehouders de bestrijding oppakken', aldus de dierenarts.

Ook het risico op de import van ibr-virus moet volgens Waldeck niet worden overschat. 'De importstroom van rundvee in ons land bestaat voor het grootste deel uit kalveren voor de vleeskalverhouderij', legt hij uit. 'Die komen voor zeker negentig procent uit landen met een status die hoger is dan die van ons land', merkt de GD-dierenarts op.

Initiatief melkveehouderij logisch

Vooruitlopen op nationale wetgeving houdt nog een ander risico in. De huidige routes voor de bestrijding van ibr en bvd zijn wetenschappelijk goed onderbouwd, maar niet getoetst door de EU. Theoretisch zouden de bestrijdingsprogramma's volgend jaar nog aangepast kunnen worden. Met name de inzet van tankmelkonderzoek als alternatief voor individueel bloedonderzoek zou een punt van discussie kunnen zijn. De Nederlandse aanpak is binnen Europa uniek. 'Uit oogpunt van kostenefficiëntie hebben we bewust voor de inzet van tankmelkonderzoek gekozen', legt Verstraten uit. 'Onze bestrijdingsprogramma's zijn wetenschappelijk getoetst en we zijn er dan ook van overtuigd dat ze effectief zijn.'

'De private bestrijding, die per 1 april van start gaat, en de toekomstige overheidswetgeving zijn gebaseerd op hetzelfde bestrijdingsprogramma', geeft LNV-woordvoerder Bestelink aan. 'In de stuurgroep is afgesproken dat de overgang voor bedrijven die deelnemen aan het private programma, naar de wettelijke eisen zonder grote aanpassingen gepaard moet gaan. Dit is een verantwoordelijkheid voor zowel overheid als sector', aldus Bestelink. 'Een groot aantal melkveehouders is al ver gevorderd met de aanpak van ibr en bvd. En als gevolg van de fosfaatwetgeving nemen de dierbewegingen tussen bedrijven toe. Voor alle vrije en onverdachte bedrijven is het belangrijk dat de infectiedruk nu zo snel mogelijk wordt verlaagd', benadrukt Verstraten. 'Het is dan ook logisch dat de melkveehouderij het voortouw neemt. Langer uitstellen van een verplichte aanpak was niet langer te verkopen', vindt de woordvoerder van de stuurgroep. |

Samenvatting

- Vanaf 1 april moeten melkveehouders via de leveringsvoorwaarden van de zuivel ibr en bvd bestrijden.
- Tweederde van de melkveehouders is al bezig met ibr en meer dan driekwart werkt aan bvd.
- Het draagvlak voor de bestrijding is groot.

Kosten voor bestrijding van ibr en bvd afhankelijk van gekozen route

Het nationale bestrijdingsprogramma biedt meerdere routes om ibr en bvd aan te pakken. Deze zijn schematisch weergegeven op pagina 21 en 35 van deze bijlage. De gekozen route is sterk bepalend voor de investeringen die gedaan moeten worden om vrij te

worden van de ziekten. Ook de keuze voor een dierenarts en laboratorium hebben invloed op de kosten van de bestrijding. De stuurgroep heeft een globale berekening gemaakt van de kosten op een bedrijf met een veestapel van 95 melkkoeien en 65

stuks jongvee. Verliezen door het afvoeren van besmette dieren en kosten voor het testen van aangevoerde dieren variëren sterk tussen bedrijven en zijn daarom niet meegenomen in de berekening.

Ibr in euro's

- Uitvoeren van bloedonderzoek bij intake en tankmelkonderzoek om de status te bewaken is de snelste route om vrij te worden van ibr. De kosten voor de intake bedragen eenmalig zo'n 1350 euro. Maandelijks tankmelkonderzoek en kosten voor beheer van de status bedragen rond de 200 euro per jaar.
- Een minder snelle en goedkopere route verloopt via tankmelkonderzoek. Dit kost ongeveer 200 euro per jaar. Na twee jaar kan de stap worden gezet naar ibr-vrijcertificering door bloedonderzoek bij dieren van zes jaar en ouder. Dit kost naar schatting 150 euro.
- Veehouders die kiezen voor vaccineren, krijgen te maken met de kosten voor vaccinatie en beheer van de status. Globaal kost dit rond de 1800 euro per jaar.

Bvd in euro's

- De snelste route om vrij te worden van bvd start met onderzoek op virus in tankmelk en bloed van niet-melkgevende dieren. Dit kost voor het voorbeeldbedrijf ongeveer 1600 euro. Als het tankmelkonderzoek ongunstig uitpakt, komt hier nog ongeveer 900 euro bij voor individueel bloedonderzoek. De kosten voor het beheer van de status en steekproef bloedonderzoek bedragen circa 325 euro per jaar.
- Een minder snelle route om bvd-vrij te worden verloopt via bloedonderzoek op antistoffen bij jongvee. Deze route duurt minimaal twee jaar. Jaarlijkse kosten voor het beheer van de status en de uitvoering van steekproef bloedonderzoek bedragen zo'n 325 euro. Als dit goed verloopt, zijn er verder geen extra eenmalige kosten.
- Ook de route via onderzoek op antistoffen in de tankmelk om bvd-vrij te worden, duurt minstens twee jaar. De kosten voor het onderzoek en beheer van de status bedragen 125 euro per jaar. Als dit goed verloopt, zijn er verder geen extra eenmalige kosten.
- Bvd-vrij worden door onderzoek op oorbiopten duurt minimaal 34 maanden. De kosten voor het onderzoeken van de biopten van alle kalveren en het beheer van de status kost voor het voorbeeldbedrijf circa 1050 euro per jaar.

